8 پيار جي جيت

شري تيرت سياڻيءَ جو جنم ٢٦ فيبروري سنہ ١٩٠٦ع ۾ سنڌ جي اتهاسڪ شهر لاڙڪاڻي ۾ ٿيو. هي صاحب سٺو نثر نويس ۽ سڦل پترڪار بہ هو. هي سوتنترتا سنگرامي ۽ سچو گانڌيوادي هو. سندس سڪياداڻڪ جيون اپيوگي مضمونن جا ڪيترائي مجموعا شايع ٿيا. هي صاحب ”هندستان سنڌي روزاني ۽ هندواسي“ هفتيوار مغزن جو سمپادڪ ٿي رهيو. هن سبق ۾ ليکڪ ٻڌايو آهي تہ دشمن تي ديا ڪري پيار ڏجي تہ هو پاڻيهي پنهنجو ٿي ويندو.

ٻڌو، پڙهو ۽ سمجهو.

هڪ ڀيري گوتم ٻڌ جي شش جو ڪنهن ڳالهہ تان پاڻ ۾ اَچي متڀيد ٿيو. ڳالهہ جو نبيرو ڪرڻ لاءِ گوتم ٻڌ شش کي سڏ ڪري ڪين هينئن ڪٿا ٻڌائي.

هڪ دفعي ڪاشيءَ جو راجا برهمدت ڪوسل جي راڄ تي چڙهائي ڪري ويو. اُتي جو راجا پاڻ کي اَهڙي جبري دشمن اَڳيان پاڻ کي اَسمرٿ سمجهي، منهن لڪائي ڪيڏانهن نڪري ويو. پر برهم-دت پنهنجا ماڻهو پنيانئس چاڙهي موڪليا، جي ڪيس جهلي راجا برهم-دت اَڳيان وٺي آيا هن فيصلو ڏنو تہ ڪيس ڦاسيءَ تي چاڙهيو وڃي.

مقرر ڏينهن مقرر وقت تي ڪوسل جي راجا کي ڦاسيءَ تي چاڙهڻ لاءِ وٺي آيا. اُن ويل راجا پنهنجي پٽ کي پربوڌ ڏنو ته ٻچا، ”وير سان وير ڪاٽا نه ٿيندو آهي. اِئين ڪرڻ سان مورڳو ئي اِهو وڌندو آهي، پر وير تياڳڻ سان ئي وير ختم ٿيندو آهي.“ خير پيءُ جي ڦاسي چڙهڻ ڪري پٽ جو رت ٽهڪڻ لڳو ۽ هوُ اُن جو بدلو وٺڻ جا گهات گهڙڻ لڳو. اِنهيءَ نيت سان هو ويس مٽائي، ڪاشيءَ جي راجا وٽ اچي نوڪريءَ ۾ گهڙيو ۽ راجا جو رٿوان بڻيو.

”هڪ ڏينهن راجا پنهنجي اَميرن سان گڏ شڪار تي نڪتو. اِتفاق اَهڙو اَچي بڻيو جو شڪار ڪندي راجا اَميرن جي اَٽالي کان اَلڳ ٿي ويو. راجا کي هيئن اَڪيلو ڏسي، رٿوان (راجڪمار) کي پيءُ جي وير پاڙڻ جو ويچار دل تي تري آيو. هن مياڻ مان تلوار ڪڍڻ لاءِ هٿ وڌايو ته کيس يڪدم پيءُ جا پويان اَکر ياد آيا. وير سان وير شانت نٿو ٿئي، ۽ سندس هٿ هڪدم رڪجي ويو. نيڪ اُن وقت راجا رٿوان کي چيو، ”اَلائجي ڇو ڪجهه ڏينهن ننڊ ۾ پيو ڏسان ته ڪوسل جي راجا جو پٽ منهنجي ڇاتيءَ تي چڙهيو وينو آهي ۽ هٿ ۾ تلوار اَٿس. تنهن سان مونکي ختم ڪرڻ ٿو چاهي. اِنهيءَ تي رٿوان راجا کي دلداري ڏيندي چيو، راجن اَوهين اِنهيءَ جو ڪو اُلڪو ئي نه ڪريو. اِهو راجڪمار مان ئي آهيان. منهنجو پيءُ مرڻ مهل مونکي جيڪا هدايت ڪري ويو آهي اِهو پالڻ جو مون پڪو نشچيه ڪيو آهي، ته وير تياڳڻ سان ئي وير شانت ٿئي ٿو، آءٌ ڪداچت اَوهان جو وار ونگو نه ڪندس. راجا برهم-دت راجڪمار جي تياڳ درشٽي ۽ اُدارتا ڏسي گهڻو پرسن ٿيو ۽ واپس موٽڻ تي کيس نه رڳو پيءُ جو راڄ ڀاڳ موٽائي ڏنائين، پر کيس پنهنجي ڪنيا سان شادي پڻ ڪرايائين.

”هن سنسار ۾ ڌڪار ڪڏهن به ڌڪار سان ختم ڪين ٿي ٿئي. ڌڪار، پريم سان ئي ناس ٿئي ٿي. منش غصي تي قرب سان ئي غالب پئجي سگهندو ۽ بُرائيءَ تي چڱائيءَ سان، ڪير دشمني رکي ۽ موت ۾ اُن سان دشمني رکجي ته اَڳلي کي وڌيڪ غصو چڙهندو. هوُ وير وٺڻ لاءِ وڌيڪ رٿون رٿيندو ۽ گهات گهڙيندو. اِئين دشمني ٻنهي طرف وڌندي ۽ ٻنهي کي پيو جوکم رسندو. جيڪڏهن دشمني يا ويرُ ورو رکندڙ سان پريم پريو ورتاءُ ڪبو، ساڻس قرب سان هلبو ته اوس اُهو پريم سندس هردي اَندر گهڙي ويندو ۽ دشمنيءَ جو نالو نشان به اَندر ۾ ڪين رهندو. جيئن ڪاشيءَ جي راجا جي دل ۾ ڪوسل جي راجڪمار لاءِ پريم اُٿپن ٿيو ۽ کيس راڄ واپس ڏنائين. نيڪيءَ جي موٽ ۾ نيڪي ئي ملندي.

نوان لفظ

شش - پوئلڳ، چيلو
اُلڪو - فڪر، اونو
ويل - وقت
ڌڪار - نفرت

تياڳڻ - ڇڏڻ، قربان ڪرڻ
رٿوان - رٿ کي هلائيندڙ
ڪداچت - ڪڏهن به نه

جبر - مضبوط، طاقتور
اسمرت - ڪمزور
وير - دشمني

اصطلاح

(۱) دلداري ڏيڻ - آٿت ڏيڻ
(۲) جوکم رسڻ - نقصان پوڻ
(۳) وار ونگو نه ٿيڻ - ڪجهه به نقصان نه پهچڻ
(۴) پربوڌ ڏيڻ - نصيحت ڏيڻ
(۵) نبيرو ڪرڻ - فيصلو ڪرڻ

اَڀياس

سوال.١. هيٺين سوالن جا جواب لکو.

١) راجا برهمدت ڪنهن تي چڙهائي ڪئي؟
٢) ڪوسل جي راجا لاءِ ڪهڙي سزا مقرر ڪئي ويئي؟
٣) ڪوسل جي راجا جي پٽ ڪاشيءَ جي راجا وٽ نوڪري ڇو اَچي ڪئي؟
٤) راجا رٿوان ڪي ڇا چيو؟

سوال.٢. هيٺين جا ٽوري ۾ جواب ڏيو.

١) ٻڌ ڀڳوان ششن کي ڪنهن جي ڳالهه ٻڌائي ۽ ڇو؟
٢) راجڪمار کي وير وٺڻ جو ڪهڙو وجهه مليو ۽ ڪڏهن؟

سوال.٣. (الف) هيٺين جا ساڳي معنيٰ وارن لفظن جا جوڙا ملايو.

(1) قرب	(1) وقت
(2) نيڪي	(2) اونو
(3) اُلڪو	(3) ساراهه
(4) ويل	(4) پيار

(ب) هيٺ ڏنل لفظن جا ضد لکو.

راجا، دشمن، پريم، اندر، ختم

(ث) وياڪرڻ موجب ڳالهائڻ جا لفظ سڃاڻو.

سان، نڪتو، تلوار، ۽، نيڪي، اُن

(د) هيٺين اِصطلاحن جي معنيٰ لکي جملن ۾ ڪم آڻيو.

(١) دلداري ڏيڻ (٢) وار ونگو نه ٿيڻ (٣) جوڪم رسڻ (٤) نبيرو ڪرڻ

(ف) هيٺين لفظن جون صفتون ڏاهيو.

هٽ، برائي، قرب، نيڪي، دُشمني

پورڪ اَڀياس

١. تڪر تي عملي ڪم

هن سنسار ۾ ڏڪار .... موت ۾ نيڪي ئي ملندي.

(الف) تڪر مان جواب ڳولهيو.

پريم	←	ضد	←	
پريم	←	ساڳي معنيٰ وارو لفظ	←	
دشمني	←	ساڳي معنيٰ وارو لفظ	←	
برائي	←	ضد	←	

(ب) برئڪيٽ ۾ ڏنل هدايتن موجب جملا لکو.

١) نيڪيءَ جي موٽ ۾ نيڪي ئي ملندي.
(ليڪ ڏنل لفظ گرامر موجب سڃاڻي لکو.)

٢) ڪاشيءَ جي راجا جي دل ۾ ڪوسل جي راجڪمار لاءِ پريم اُٿپن ٿيو.
(ليڪ ڏنل لفظ ڪم آڻي نئون جملو ٺاهي لکو)

٣) منش غصي تي قُرب سان ئي غالب پئجي سگهندو.
(”جيڪڏهن“ لفظ سان شروع ڪري جملو وري لکو)

۴) ڏڪار پريم سان ئي ناس ٿئي ٿو.
(ليڪ ڏنل لفظ گرامر موجب سڃاڻي لکو)

(ب) جوڙا ملايو.

(1)	جوکم رسڻ	(i)	چائنجي وجڻ
(2)	گهاٽ گهڙڻ	(ii)	نقصان پهچڻ
(3)	غالب پوڻ	(iii)	سازش سٽڻ

(پ) هيٺ ڏنل چوڪنڊي ۾ ڪجهه لفظ ڏنل آهن اُنهن مان شفي (Positive) ۽ نفي (Negative) لفظ ڳولهي خاڪو ٺاهي لکو.

ڏڪار، وير، پريم، جوکم، قرب، نيڪي، ختم، ناس، بُرائي، چڱائي

شفي لفظ (Positive)	
نفي لفظ (Negative)	

٢. گوتم ٻڌ جي ڪا بي ڪهاڻي يا قصو پڙهو ۽ ڪلاس ۾ پنهنجي لفظن ۾ اَچي ٻڌايو.

٣. مان ۽ منهنجو دوست / ساهيڙي اِسڪول مان موٽي رهيا هئاسين ته .... قصو / گهٽنا پوري ڪريو.

۴. اُهو ڪر جو مينهن وسندي ڪم اَچي، اِها اُپٽار سمجهايو.

پيٽ ڪنوررامُ

پڙهو ۽ ٻڌايو.

سنت ڪنوررامُ سنڌ جو مشهوُر ڀڳت هو. هُن جي پِتا جو نالو تاراچند ۽ ماتا جو نالو تيرَت بائِي هو.

هِڪ دفعي ڪنوررامُ ڀڳت ڪري رهيو هو تہ هِڪ شاهوڪار ڏاڍيءَ شرڌا وِچان حَلوي جون ٻہ پيتيوُن، هِڪُ سؤ روُپيا روڪَ ۽ هِڪُ ريشمي وَڳو سندس اَڳيان رکيو ۽ هٿ ٻَڌي عرضُ ڪيائينس؛ ’سائين، هي وَڳو توهان جي گهر واريءَ لاءِ آهي‘.

ڀڳت صاحب اُهي شيوُن هِڪ پاسي رکيوُن ۽ ڀڳت وِجهندو رهيو. ڪُجهہ وقت بعدِ ٻڌندڙن ۾ اُتي ئي حلوو ورهائي ڇڏيائين. سندس پاڙي ۾ هڪ غريب مائي رهندي هُئي جنهن جي ڌيءُ جي شادي ٿيڻي هُئي تنهن ڪري ڪنوَر سؤ روُپيا اُن مائيءَ ڏانهن ڏياري موڪليا. نيٺ اُن مهل هڪ مستاني عوَرت اُتي آئي ۽ کيس چيائين؛ ڀڳت صاحب، سُڀاڻي عيد آهي. مُنهنجا ڪپڙا ڦاٽي وِيا آهن. مونکي هڪُ نئوُن وَڳو وَٺي ڏيو! ڀڳت صاحب اُهو ريشمي وَڳو اُن مستانيءَ کي ڏيئي ڇڏيو. هوءُ خوش ٿِي کيس دُعائوُن ڪندي هلي ويئي.

اَهڙو هو نِرموهي ڀڳت ڪنوررامُ!

● شاگرد ڌيان سان پڙهندا. ڀڳت ڪنوررام جا ٻيا قصا، آکاڻيون پڙهي اَچي ڪلاس ۾ ٻڌائيندا.

بئنڪ

ڏسو، جاچيو ۽ ٻڌايو.

- ماستر شاگردن کي نزديڪي بئنڪ ۾ وٺي وڃي اُن جي الڳ الڳ ڪمن، ڪاتن بابت ڄاڻ حاصل ڪرڻ لاءِ همٿائيندو.
- شاگرد بچت جي اهميت / ڦڙي ڦڙي تلاءُ اِن وشيه تي پنهنجا ويچار لکي ايندا.
- بئنڪ مئنيجر ۽ گراهڪ وچ ۾ گفتگو لکو.